

Investigation of Social Studies Teachers' Attitudes towards Democracy and Multicultural Education *

Durdane Öztürk^a Seda Ergül^b

^a Assist. Prof. Dr, Kırşehir Ahi Evran University, Kırşehir, Türkiye, durdane.ozturk@ahievran.edu.tr

^b Phd Student, Kırşehir Ahi Evran University, Kırşehir, Türkiye, bulseda@gmail.com

ABSTRACT

People from many different cultures have been living together in the world. Accordingly, multiculturalism has brought some problems. Education has a distinctive place in the resolution of these problems. Within this context, it is important to explore social studies teachers' attitudes towards democracy and multicultural education, which is a significant element of education. The purpose of this study was to reveal social studies teachers' attitudes towards democracy and multicultural education. In this survey and causal-comparative study, participants were composed of 332 social studies teachers. The data were collected using the "Democracy and Multicultural Education Attitude Scale", which was developed by Toraman et al. (2015). The analyses involved Mann-Whitney U and Kruskal-Wallis H tests, frequency (f), percentage (%), and mean scores ($\bar{X}$). The results revealed that social studies teachers' attitudes towards democracy and multicultural education were positive. Teachers' attitudes were positive in the dimension of prejudiced attitude towards multicultural education while they obtained more positive scores in the dimensions of attitude towards multicultural education, attitude towards democracy education, attitude towards democracy, and attitude towards cultural differences. Social studies teachers' overall attitudes did not differ significantly by their years of experience, educational level, branch, gender, and geographical region of their schools. There were significant differences in teachers' scores obtained from dimensions of attitude towards democracy education, attitude towards democracy, and attitude towards cultural differences in terms of educational level in favor of teachers with bachelor's degrees. On the other hand, teachers with 1-5 years of experience had significantly higher scores from the dimension of prejudiced attitude towards multicultural education.

Article Type
Research

Article Background
Received:
15.11.2022
Accepted:
15.03.2023

Keywords
Social Studies,
Multiculturalism,
Multicultural
Education,
Democracy,
Cultural Differences

To cite this article: Öztürk, D., & Ergül, S. (2023). Investigation of social studies teachers' attitudes towards democracy and multicultural education. *International Journal of Turkish Educational Sciences*, 11 (20), 96-125.

Corresponding Author: Durdane Öztürk, e-mail: durdane.ozturk@ahievran.edu.tr

* This study was presented as a summary paper at the 9th International Social Studies Education Symposium organized by Bolu Abant Baysal University between 20-22 December 2021.

Introduction

Globalization and rapid transformations in various fields in the world have brought about a decrease in the importance of borders between countries. In this process, the effect of the rapid transformations in transportation and communication depending on scientific and technological developments is huge. Today, people in intercontinental societies have become able to establish social, economic, and cultural relations more quickly and easily. In other words, with the means of transportation and communication, the world has shrunk in terms of both space and time. This has led to the intensification of relations between people, nations, and cultures around the world (Mahiroğulları, 2005). It can be stated that this intensification, which occurs worldwide between nations or cultures, affects the cultural structure of each society in some way.

Culture has various meanings. Culture, in its most general sense, is the way of life and social behavior belonging to a certain society. Every society has a culture or every culture represents a certain society. Beliefs, tendencies, thoughts, and behaviors of societies constitute the cultural elements of each nation. Geography and human are the factors that play an important role in the emergence of cultures (Kafesoğlu, 2003). Over time, globalization has been added to these factors, and cultures have become more coexisting. This situation gave birth to multiculturalism and the concept of the multicultural society (Ulukaya Öteleş, 2020). Parekh (1999) states that multicultural society includes two or more cultural communities and societies meet this multicultural structure in two different ways. Some societies welcome and respect multiculturalism and reflect it. However, societies that behave in the second way do not accept the existence of various cultures and may even see it as a threatening element (Bennett, 2010; Camicia, 2007; Gay, 2002; Parekh, 1999). Moreover, Özensel (2012) states that the cultural differences existing in various societies pose a problem for political unions because the priority of values and norms in each culture varies.

While the concept of multiculturalism is shaped based on different perspectives, the importance of the concept of multicultural education, which is the reflection of this concept in education, has been increasing in recent years. Moreover, the transition from agriculture to industry, from industry to information society in the social field, the unions established for various international purposes, and migration events between countries have been effective in the increase in the importance of these concepts (Cırık, 2008). In the multiculturalism model, none of the elements that make up the society are melted or mixed with another element, moreover, each element continues to preserve its own essence. Additionally, a new society is formed with the support of some similar common points in these elements (Vatandaş, 2001).

Multiculturalism is a concept that is the subject of various disciplines with its different aspects. One of these branches is educational sciences. Multicultural education is an approach that forms the educational dimension of multiculturalism, is based on various democratic and epistemic foundations, and takes into account the inclusion of multiculturalism policies in education (Yazıcı et al., 2009). The preliminary studies of multicultural education were conducted in the USA. The diversity that occurred in this society in the 1960s and the demands of different groups based on this situation brought the multicultural education approach to the agenda (Başbay & Bektaş, 2010). Multicultural education not only improves students' critical thinking skills but also makes learning more relevant to daily life, thus increasing students' academic success and preparing students for the globalizing and complex world of the 21st century (Bigatti et al., 2012). Multicultural education also takes into account that students have different individual characteristics (Başarır et al., 2014).

Moreover, multicultural education takes into account cultural characteristics as well as individual characteristics (Arslan, 2016). As a matter of fact, students are not alike either. Each student's interests, wishes, expectations, and ways of thinking are different. Teachers should consider this situation in the learning process (Çoban et al., 2010). Additionally, the United Nations attaches great importance to respect for, openness, and sensitivity to various cultures, and to acquire these characteristics through education (Başbay & Bektaş, 2010). The teacher, who is the practitioner of multicultural education, is an important element in the acquisition of these characteristics through education and in designing the learning-teaching environment from a multicultural perspective. Moreover, Banks et al. (2001) state that not only the academic knowledge and skills of the teacher but also the sensitivity to multiculturalism are effective in the academic success of the student. Despite this situation, Bigatti et al. (2012) state that the most common obstacles to multiculturalism are the lack of multicultural content knowledge and the lack of education in multicultural pedagogy.

The importance of including cultural differences in curriculums from primary school to higher education has been increasing. Considering that the success of changes in curriculums depends on teacher competencies, it is important for teachers to have knowledge about multicultural education and to know how to apply the features of this education in their classrooms (Polat & Kılıç, 2013).

Another concept related to multiculturalism and multicultural education is democracy because in democracies, there is coexistence. The first examples of democracy, which is defined as "rule by the people" in its simplest form, were seen later in Turkish society compared to Europe, and it started to take place in the real sense during the period of the Republic of Turkey (Emir & Kaya, 2004). Maboçoğlu (1999) expresses that one of the distinctive features of democracy is the protection and recognition of not only the rights of minorities but even the rights of just one individual.

The importance of democratic teachers increases considering that the realization of democracy and the building of democratic societies depends on the training of democratic citizens. It can be stated that teachers' attitudes towards democracy and multicultural education are related to each other because multicultural education practices can be carried out in democratic classrooms formed by democratic teachers. It is considered that democracy and multicultural education, which concerns all teachers, are also of interest to the teachers of the social studies course, which is intertwined with life, and their attitudes towards multicultural education are effective during the application.

The literature review revealed that studies focused on teachers' perceptions, attitudes, and competencies of multicultural education (Arslan & Çalmaşur, 2017; Barry & Lechner, 1995; Başarır et al., 2014; Başbay & Bektaş, 2010; Ciğerci, 2020; Emir & Kaya, 2004; Esen, 2009; Kaya & Söylemez, 2014; Öksüz et al., 2016; Polat & Kılıç, 2013; Toraman et al., 2015; Yazıcı et al., 2009; Yılmaz Güçlü, 2020) while they sampled undergraduates (Bigatti et al., 2012; Demircioğlu & Özdemir, 2014) and preservice teachers (Çalışkan & Gençer, 2016; Çelik, 2011; Çoban et al., 2010; Demir & Başarır, 2013; Karadağ & Özden, 2020; Keçeçi, 2019; Özen, 2015; Türkan et al., 2016; Ünlü & Örtten, 2013). Moreover, the literature involves studies on school administrators (Ciğerci, 2020; Polat, 2012) and academics (Damgacı & Aydın, 2013).

Although studies about multicultural education were conducted using teacher participants, the number of studies on social studies teachers is limited (Arslan, 2017; Ateş, 2017; Bahadır, 2016; Başar, 2019; Dağdemir, 2021; Kaba, 2019; Morkoç, 2019; Tünlükler, 2020; Yıldırım, 2019). Within this context, it is considered important to reveal the attitudes of social studies teachers working in different geographical regions towards democracy and multiculturalism. Based on this rationale, it is hoped

that this study will contribute to the literature.

The purpose of this research was to determine social studies teachers' attitudes towards democracy and multicultural education levels. Within this scope, the following research questions were addressed:

1. What is the level of social studies teachers' attitudes towards democracy and multicultural education?
2. Do social studies teachers' attitudes towards democracy and multicultural education significantly differ by their gender, educational level, branch, year of experience, and geographical region of their school?

Method

Research Design

The survey and causal-comparative designs were used in this study in which social studies teachers' attitudes are investigated in terms of some variables. The survey model attempts to describe a situation that existed in the past or that still exists, and there is no attempt to influence or change the event, situation, or object (Karasar, 2020). In the survey dimension of the research, this model was used since it was tried to describe the attitudes of social studies teachers towards democracy and multicultural education. In other words, the current situation regarding the teachers' attitudes has been revealed as it is. At the same time, the research shows a causal-comparison feature since it determines whether the levels of teachers' attitudes towards democracy and multicultural education differ by their gender, educational level, branch, year of experience, and geographical region of their school because in causal-comparison studies, it is tried to find out why a situation occurs and what is effective in the formation of this situation (Büyüköztürk et al., 2014).

Ethics approval was obtained from the Social and Human Sciences Scientific Research and Publication Ethics Committee of Kırşehir Ahi Evran University, with the decision numbered 2021/9/2 and dated 23.12.2021 to conduct the study.

Population and Sample

The population of this research was composed of social studies teachers working in different regions of Türkiye during 2021-2022 academic year. The sample involved 332 social studies teachers working in these regions. Multistage sampling was used during sampling. In multistage sampling, various methods can be followed at each stage of the sampling (Büyüköztürk et al., 2014). In the first stage of the sampling, the stratified sampling method, one of the random sampling methods, was used. In the stratified sampling, certain characteristics of the participants are taken into account, and certain characteristics mean strata and substrata that represent the universe (Ekiz, 2020). In this study, since it is thought that the regions where they work may be effective on the attitudes of social studies teachers towards democracy and multicultural education, the universe is divided into seven geographical regions. In the second stage, simple random sampling was used. In the second stage, simple random sampling method was used. In this sampling method, all units in the universe have an equal and independent chance of being selected, and all individuals have the same probability of being selected (Karasar, 2020). In this context, simple random sampling was used in the second stage,

since the probability of being selected for the sampling of teachers working in all different regions is the same. Some of the social studies teachers included in the sample are graduates of history and geography and work as social studies teachers.

The demographics of the participants were presented in Table 1.

Table 1

Demographics of Teachers

		f	%
Gender	Female	196	59.0
	Male	136	41.0
Education	Bachelor's Degree	286	86.1
	Master's Degree	46	13.9
Branch	History	20	6.0
	Geography	9	2.7
	Social Studies	303	91.3
Years of Experience	1-5 years	53	16.0
	6-10 years	103	31.0
	11-15 years	81	24.4
	16-20 years	53	16.0
	21 or more years	42	12.7
Geographical Region	Mediterranean Region	47	14.2
	East Anatolian Region	20	6.0
	Aegean Region	50	15.1
	Southeast Anatolian Region	26	7.8
	Central Anatolian Region	84	25.3
	Black Sea Region	37	11.1
	Marmara Region	68	20.5
Total		332	100

In Table 1, it can be observed that 196 (59%) participants were female while 136 (41%) were male teachers. 286 (86.1%) teachers had bachelor's degrees while 46 (13.9%) had master's degrees. 20 (6%) were history, 9 (2.7%) were geography, and 303 (91.3%) were social studies teachers. Teachers' years of experience were as: 53 (16%) were 1-5 years, 103 (31.0%) were 6-10 years, 81 (24.4%) were 11-15 years, 53 (16%) were 16-20 years, and 42 (12.7%) were 21 or more years. The number of participants working in different geographical regions was as: 47 (14.2%) were in Mediterranean Region, 20 (6%) were in East Anatolian Region, 50 (15.1%) were in Aegean Region, 26 (7.8%) were in Southeast Anatolian Region, 84 (25.3%) were in Central Anatolian Region, 37 (11.1%) were in Black Sea Region, and 68 (20.5%) were in Marmara Region.

Data Collection Tool and Process

"Democracy and Multicultural Education Attitude Scale", which was developed by Toraman, Acar, and Aydın (2015), was used in this research. The scale was composed of two sections. In the first section, items regarding the demographics were involved. In the second section, there were 27 items under five dimensions. The dimensions were "Attitude Towards Multicultural Education" (12, 17, 23, 24, 25, 26, 27), "Prejudiced Attitude Towards Multicultural Education" (5, 13, 14, 16, 18, 19, 20), "Attitude Towards Democracy Education" (1, 2, 3, 4, 6), "Attitude Towards Democracy" (7, 8, 9, 21, 22), and "Attitude Towards Cultural Differences" (10, 11, 15), respectively. The items 5, 13, 14, 16, 18, 19, and 20 were reverse. The reliability of the scale was determined using the Cronbach alpha coefficient, which was 0.866 for the whole scale. The reliability coefficient for the current study was

0.90. The data collection process in the research was carried out online in the spring semester of the 2021-2022 academic year via Google Forms.

Data Analysis

The data were analyzed using SPSS 25.0 software, and the alpha value was set at 0.05 for analyses. Frequency (f), percentage (%), weighted means ($\bar{X}$), and standard deviations (S) were used to describe the data. Whether the data were distributed normally was examined and the findings can be seen in Table 2.

Table 2

Findings of Distribution

Kolmogorov-Smirnov	p
Overall	.000
Attitude Towards Multicultural Education	.000
Prejudiced Attitude Towards Multicultural Education	.000
Attitude Towards Democracy Education	.000
Attitude Towards Democracy	.000
Attitude Towards Cultural Differences	.000

Based on Table 2, Kolmogorov-Smirnov test was conducted to evaluate the normal distribution of the data for overall and factors. Kolmogorov-Smirnov value less than 0.05 indicates that the data were not distributed normally (Can, 2020). According to the p values (significance value) obtained as a result of this analysis ($p=0.000<0.05$), it was determined that the values in the scale and in all dimensions did not comply with the normal distribution. In addition to Kolmogorov-Smirnov test, histogram and detrended graphs were examined. It was observed that normal distribution curve was not present in the histogram while the distribution was not linear in the detrended graph (Büyüköztürk, 2014; Can, 2020; Pallant, 2020). Based on these findings, nonparametric tests (Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis H) were used to analyze the data.

The items of the scale were rated on a five-point Likert scale. Negatively-worded items were reversed and were coded from “Strongly Agree” (5) to “Strongly Disagree” (1). Interval ranges were presented in Table 3.

Table 3

Internal Ranges of the Scale

Weights	Evaluation Criteria	Interval Range
5	Strongly Agree	4.20-5.00
4	Agree	3.40-4.19
3	Neutral	2.60-3.39
2	Disagree	1.80-2.59
1	Strongly Disagree	1-1.79

Findings

The findings have been presented under two titles. The first one is “Findings of teachers’ attitudes towards democracy and multicultural education” and “Relational findings of teachers’ attitudes towards democracy and multicultural education”.

Findings of Teachers' Attitudes towards Democracy and Multicultural Education

Findings regarding teachers' levels of attitudes towards democracy and multicultural education in terms of the overall scale and its dimensions can be seen in Table 4.

Table 4

Means and Standard Deviations of Teachers' Attitude Scores

	N	$\bar{X}$	S	Level
Overall	332	4.42	0.540	Strongly Agree
Attitude Towards Multicultural Education	332	4.30	.844	Strongly Agree
Prejudiced Attitude Towards Multicultural Education	332	3.85	1.061	Agree
Attitude Towards Democracy Education	332	4.91	0.353	Strongly Agree
Attitude Towards Democracy	332	4.80	0.397	Strongly Agree
Attitude Towards Cultural Differences	332	4.54	0.624	Strongly Agree

Examination of Table 4 reveals that teachers' overall attitude towards democracy and multicultural education was at ($\bar{X}=4.42$) strongly agree level. Regarding the dimensions, it was observed that their attitudes towards multicultural education ($\bar{X}=4.30$), democracy education ($\bar{X}=4.91$), democracy ($\bar{X}=4.80$), and cultural differences ($\bar{X}=4.54$) were at strongly agree level. These findings show that teachers had positive attitudes towards democracy and multicultural education.

Relational Findings of Teachers' Attitudes towards Democracy and Multicultural Education

Relational findings of teachers' attitudes towards democracy and multicultural education were presented in Tables 5 to 9.

Teachers' Attitudes towards Democracy and Multicultural Education by Gender

Teachers' attitudes towards democracy and multicultural education were examined by their gender, and the findings were presented in Table 5.

Table 5

Mann-Whitney U Test Results by Gender

	Gender	n	Mean Rank	Sum of Rank	U	p	Z
Overall	Female	196	166.71	32675.00	13287.00	.962	-.048
	Male	136	166.20	22603.00			
Attitude Towards Multicultural Education	Female	196	165.55	32448.50	13142.500	.826	-.220
	Male	136	167.86	22829.50			
Prejudiced Attitude Towards Multicultural Education	Female	196	167.90	32907.50	13054.500	.749	-.320
	Male	136	164.49	22370.50			
Attitude Towards Democracy Education	Female	196	169.64	33248.50	12713.500	.258	-1.130
	Male	136	161.98	22029.50			
Attitude Towards Democracy	Female	196	166.97	32726.00	13236.000	.903	-.122
	Male	136	165.82	22552.00			
Attitude Towards Cultural Differences	Female	196	163.28	32003.50	12697.500	.436	-.779
	Male	136	171.14	23274.50			

When Table 5 is examined, it can be observed that the mean difference between groups were not significant both in overall scores ($U=13287.00$; $p>.05$) and in all factor scores ($U=13287.00$; 13054.500 ; 12713.500 ; 13236.000 ; 12697.500 ; $p>.05$). These findings indicate that gender was not an effective variable on teachers' attitude levels. In other words, teachers' attitudes towards democracy and multicultural education did not differ by their gender.

Teachers' Attitudes towards Democracy and Multicultural Education by Educational Level

Teachers' attitudes towards democracy and multicultural education were examined by their educational level, and the findings were presented in Table 6.

Table 6

Mann-Whitney U Test Results by Educational Level

	Educational Level	n	Mean Rank	Sum of Rank	U	p	Z
Overall	Bachelor	286	169.75	48549.00	5648.000	.123	-1.541
	Master	46	146.28	6729.00			
Attitude Towards Multicultural Education	Bachelor	286	169.91	48594.50	5602.500	.100	-1.644
	Master	46	145.29	6683.50			
Prejudiced Attitude Towards Multicultural Education	Bachelor	286	166.00	47476.50	6435.500	.813	-.237
	Master	46	169.60	7801.50			
Attitude Towards Democracy Education	Bachelor	286	169.65	48519.00	5678.000	.018*	-2.357
	Master	46	146.93	6759.00			
Attitude Towards Democracy Education	Bachelor	286	170.64	48803.50	5393.500	.026*	-2.227
	Master	46	140.75	6474.50			
Attitude Towards Cultural Differences	Bachelor	286	171.02	48912.00	5285.000	.023*	-2.274
	Master	46	138.39	6366.00			

Note. * $p<0.05$

Examination of Table 6 shows that teachers' overall attitudes did not differ significantly ($U=5648.000$; $p>.05$).

On the other hand, their attitude scores of democracy education ($U=5678.000$; $p<.05$), democracy ($U=5393.500$; $p<.05$), and cultural differences ($U=5285.000$; $p<.05$) differed significantly in favor of teachers with bachelor's degree. Accordingly, it can be stated that teachers with bachelor degree had higher scores of attitudes towards democracy, democracy education, and cultural differences.

Teachers' Attitudes towards Democracy and Multicultural Education by Branch

Teachers' attitudes were examined by their branch, and the findings were presented in Table 7.

Table 7

Mann-Whitney U Test Results by Branch

	Branch	n	Mean Rank	df	X^2	p
Overall	History	20	133.78	2	2.491	.288
	Geography	9	172.00			
	Social Studies	303	168.50			
Attitude Towards Multicultural Education	History	20	153.55	2	.447	.800
	Geography	9	173.89			
	Social Studies	303	167.14			
Prejudiced Attitude Towards Multicultural Education	History	20	147.35	2	.891	.641
	Geography	9	161.83			
	Social Studies	303	167.90			
Democracy Education	History	20	151.13	2	1.436	.488
	Geography	9	172.72			
	Social Studies	303	167.33			
Attitude Towards Democracy Education	History	20	167.43	2	1.158	.560
	Geography	9	196.28			
	Social Studies	303	165.55			
Attitude Towards Cultural Differences	History	20	119.48	2	5.903	.052
	Geography	9	158.72			
	Social Studies	303	169.83			

Table 7 shows that teachers' attitudes in overall ($X^2=2.491$; $p>.05$) and in all factors ($X^2=447$; 891; 1.436; 1.158; 5.903; $p>.05$) did not differ significantly. These findings indicate that their branch had no effect on their attitude levels. Accordingly, teachers' attitudes towards democracy and multicultural education did not differ although their branches varied.

Teachers' Attitudes towards Democracy and Multicultural Education by Years of Experience

Teachers' attitudes were examined by their years of experience, and the findings were presented in Table 8.

Table 8

Mann-Whitney U Test Results by Experience

	Experience	n	Mean Rank	df	X ²	p	Source of Differences
Overall	1-5 years	53	191.14	4	6.656	.155	
	6-10 years	103	167.08				
	11-15 years	81	164.45				
	16-20 years	53	164.48				
	21- more years	42	140.49				
Attitude Towards	1-5 years	53	184.36	4	5.705	.222	
	6-10 years	103	172.64				
Multicultural Education	11-15 years	81	165.88	4	10.302	.036*	1>5
	16-20 years	53	157.07				1>3
	21- more years	42	142.02				
Prejudiced Attitude Towards	1-5 years ¹	53	198.59	4	3.573	.467	
	6-10 years ²	103	167.13				
Multicultural Education	11-15 years ³	81	161.85	4	2.913	.572	
	16-20 years ⁴	53	163.89				
Democracy Education	21-more years ⁵	42	136.71	4	3.069	.546	
	1-5 years	53	155.10				
	6-10 years	103	167.77				
Democracy Education	11-15 years	81	163.81	4	2.913	.572	
	16-20 years	53	171.75				
Attitude Towards	21- more years	42	176.32	4	3.069	.546	
	1-5 years	53	166.52				
	6-10 years	103	157.97				
Democracy Education	11-15 years	81	170.51	4	3.069	.546	
	16-20 years	53	163.75				
Attitude Towards	21- more years	42	183.12	4	3.069	.546	
	1-5 years	53	184.62				
	6-10 years	103	162.57				
Cultural Differences	11-15 years	81	164.55	4	3.069	.546	
	16-20 years	53	168.13				
	21- more years	42	154.98				

Note. *p<0.05

Findings in Table 8 demonstrate that teachers' overall attitudes did not differ significantly by their years of experience ($X^2=6.656$; $p>.05$). Moreover, their attitudes towards multicultural education ($X^2=5.705$; $p>.05$), democracy education ($X^2=3.573$; $p>.05$), democracy ($X^2=2.913$; $p>.05$), and cultural differences ($X^2=3.069$; $p>.05$) did not differ significantly while their scores of prejudiced attitude towards multicultural education differed significantly by their years of experience ($X^2=10.302$; $p<.05$). When the mean ranks among the groups were examined, it was determined that teachers with 1-5 years of experience had significantly higher scores than teachers with 11-15 years and 21 or more years of experience ($p<.05$). Based on this finding, it can be stated that as teachers' experience increases, their prejudiced attitude towards multicultural education decreases.

Teachers' Attitudes towards Democracy and Multicultural Education by Geographical Region of Their Schools

Teachers' attitudes were examined by geographical region of their schools, and the findings were presented in Table 9.

Table 9

Mann-Whitney U Test Results by Geographical Region

	Regions	n	Mean Rank	df	X^2	p
Overall	Mediterranean Region	47	189.84	6	10.271	.114
	East Anatolian Region	20	188.50			
	Aegean Region	50	145.66			
	Southeast Anatolian Region	26	189.79			
	Central Anatolian Region	84	150.10			
	Black Sea Region	37	169.09			
	Marmara Region	68	169.16			
Attitude Towards Multicultural Education	Mediterranean Region	47	185.32	6	10.070	.122
	East Anatolian Region	20	189.33			
	Aegean Region	50	145.16			
	Southeast Anatolian Region	26	194.54			
	Central Anatolian Region	84	151.85			
	Black Sea Region	37	172.11			
	Marmara Region	68	166.79			
Prejudiced Attitude Towards Multicultural Education	Mediterranean Region	47	182.60	6	8.424	.209
	East Anatolian Region	20	192.30			
	Aegean Region	50	147.10			
	Southeast Anatolian Region	26	190.29			
	Central Anatolian Region	84	152.86			
	Black Sea Region	37	163.14			
	Marmara Region	68	171.64			
Attitude Towards Democracy Education	Mediterranean Region	47	172.01	6	4.035	.672
	East Anatolian Region	20	151.13			
	Aegean Region	50	163.25			
	Southeast Anatolian Region	26	165.83			
	Central Anatolian Region	84	173.10			
	Black Sea Region	37	155.58			
	Marmara Region	68	167.65			
Attitude Towards Democracy	Mediterranean Region	47	183.17	6	3.382	.760
	East Anatolian Region	20	171.28			
	Aegean Region	50	152.86			
	Southeast Anatolian Region	26	167.94			
	Central Anatolian Region	84	167.80			
	Black Sea Region	37	163.41			
	Marmara Region	68	163.13			
Attitude Towards Cultural Differences	Mediterranean Region	47	173.64	6	5.045	.538
	East Anatolian Region	20	202.15			
	Aegean Region	50	154.24			
	Southeast Anatolian Region	26	172.02			
	Central Anatolian Region	84	159.58			
	Black Sea Region	37	170.72			
	Marmara Region	68	164.24			

The findings in Table 9 shows that teachers' attitudes in overall ($X^2=10.271$; $p>.05$) and in all factors ($X^2=10.070$; 8.424; 4.035; 3.382; 5.045; $p>.05$) did not differ significantly. Accordingly, teachers' attitudes were not different by geographical region of the schools in which they work.

Conclusion and Discussion and Suggestions

The coexisting different cultures in the globalizing world and the increasing cultural differences due to this situation have increased the importance of democracy and multicultural education. The multicultural education approach has also changed expectations from teachers. One of the expectations is that teachers both support cultural differences and provide social cohesion within the scope of democracy and multicultural education.

From a general perspective, the results showed that social studies teachers working in different regions of Turkey had positive attitudes towards democracy and multicultural education. The reason behind the positive attitudes of teachers might be sourced from the fact that they teach students with cultural differences in various cities of Turkey. In relation to this, Çoban et al. (2010) indicate that it is important for teachers to teach with the awareness of his/her students' different religions, languages, races, and geographical regions. The literature involves studies that are consistent with the findings of the current study. In their study, Arslan and Kozikoğlu (2017) found that teachers had positive attitudes toward multicultural education.

While Polat (2012) reached the conclusion that school principals have a positive attitude, similarly, Damgacı and Aydın (2013) concluded that the attitudes of academicians towards multicultural education are quite positive in their research conducted with academicians working in universities in a multicultural city like Istanbul. There are studies supporting the results of the research in both national (Demircioğlu & Özdemir 2014; Özen 2015) and international literature (Barry & Lechner, 1995). Based on these results, it can be said that there is a positive attitude towards multiculturalism and multicultural education in studies conducted with people working at various levels of education (Damgacı & Aydın, 2013; Demir & Başarır, 2013; Dolapçı & Kavgacı, 2020; Polat, 2012).

Teachers' attitudes towards democracy and multicultural education were examined through dimensions of the scale. It has been determined that teacher attitudes are high in the prejudiced attitude towards multicultural education. It is seen that it is higher in multicultural education, democracy education, democracy and cultural differences, which are the other dimensions of the scale.

Another finding was that teachers' attitudes towards democracy and multicultural education did not differ significantly by gender, branch, and geographical region in overall or at the dimensional level. Similarly, Yazıcı et al. (2009) found that teachers' attitudes towards multicultural education did not differ significantly by gender. There are studies in the literature that support this result of the research (Tortop, 2014; Alanay, 2015, Özdemir & Dil, 2013). However, in other studies focusing on multiculturalism, females had significantly higher self-efficacy in democracy and multicultural education than males (Demir & Başarır, 2013). The reason for this situation may be that female participants have higher awareness of democracy and multicultural education (Demir & Başarır, 2013). There was no difference in teachers scores at overall and dimensions by their branch. On the other hand, Özdemir and Dil (2013) concluded in their study that teachers' attitudes towards multicultural education differed by their faculty.

Social studies teachers' overall attitudes towards democracy and multicultural education did not differ significantly by educational level. However, their attitudes towards democracy education, democracy, and cultural differences differed significantly by their educational level in favor of teachers with bachelor's degrees. In terms of the education level (master's, doctorate) variable, a difference in favor of teachers with higher education levels could be expected in the attitudes of

teachers. However, according to the results of the research, as the education level of the teachers increased, it was seen that the scores of attitudes towards democracy, democracy education and cultural differences were lower. It is thought that the fact that most of the participants have a bachelor's degree may influence this result.

Teachers' overall attitudes towards democracy and multicultural education did not differ significantly by their experience. While the results of the research conducted by Özdemir and Dil (2013) support this result, the study by Yazıcı et al. (2009) does not support this result. On the other hand, their scores obtained from the prejudiced attitude towards multicultural education differed significantly. Based on this result, their prejudiced attitudes towards multicultural education decreased as their teaching duration increased. The reason for this situation might be that teachers may have prejudices about multiculturalism at the beginning of their teaching careers and might lack the related competency. Similarly, Esen (2009) found that some teachers were prejudiced about multiculturalism. However, as Polat and Kılıç (2013) indicate, teachers in multicultural societies should possess multicultural competencies because it can be stated that teachers' competencies about it might influence the formation of multicultural societies.

Based on the findings of the research, the following recommendations can be made:

- This research is limited to 332 social studies teachers. Further studies can employ larger samples.
- In the study, it was concluded that as the education level of the teachers increased, the level of their attitudes towards democracy, democracy education and cultural differences decreased. Qualitative studies can be planned to investigate the reasons for this situation in depth.

In-service training can be provided to Social Studies teachers that will bring different perspectives on democracy and multicultural education.

Ethics Committee Approval: Kırşehir Ahi Evran University Social Sciences and Humanities Scientific Ethics committee approval was obtained from the Research and Publication Ethics Committee with the decision dated 23.12.2021 and the decision numbered 2021/9/2.

Author Contributions: In this study, both authors contributed equally to all phases of the research.

Conflict of Interest: The authors declare that there is no potential conflict of interest.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Demokrasi ve Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Tutumlarının İncelenmesi*

Durdane Öztürk^a Seda Ergül^b

^a Dr. Öğr. Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir, Türkiye, durdane.ozturk@ahievran.edu.tr

^b Doktora Öğrencisi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir, Türkiye, bulseda@gmail.com

ÖZET

Dünyada birçok farklı kültürden insan bir arada yaşamaktadır. Buna bağlı olarak çok kültürlülük bazı olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir. Olumsuzlukların çözümlenmesinde eğitimin ayrı yeri bulunmaktadır. Bu bağlamda eğitimin önemli bir ögesi olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin demokrasi ve çok kültürlü eğitime ilişkin tutumlarının belirlenmesi önemlidir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin demokrasi ve çok kültürlü eğitime yönelik tutum düzeylerini ortaya koymak bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Tarama ve nedensel karşılaştırma modelinin kullanıldığı araştırmaya 332 sosyal bilgiler öğretmeni katılmıştır. Verilerin toplanmasında Toraman ve diğerleri (2015) tarafından geliştirilen “Demokrasi ve Çok Kültürlü Eğitim Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin analizinde ise Mann Whitney U ve Kruskall Wallis H testleri ile frekans (f), yüzde (%), ağırlıklı ortalama ($\bar{X}$) kullanılmıştır. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin demokrasi ve çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarının olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerin çok kültürlü eğitime yönelik ön yargılı tutum alt boyutunda tutumları olumlu iken; çok kültürlü eğitime yönelik, demokrasi eğitime yönelik, demokrasiye yönelik ve kültürel farklılıklara yönelik tutum alt boyutlarında daha olumlu düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerin tutumları ölçek genelinde kıdem, eğitim düzeyi, branş, cinsiyet, görev yaptıkları bölge açısından anlamlı farklılık göstermemektedir. Eğitim düzeyi değişkeni, demokrasi eğitime yönelik, demokrasiye yönelik ve kültürel farklılıklara yönelik tutum alt boyutlarında lisans mezunu öğretmenler lehine; kıdem değişkeni ise çok kültürlü eğitime yönelik ön yargılı tutum boyutunda 1-5 yıl arası mesleki kıdeme sahip öğretmenler lehine anlamlı farklılık göstermektedir.

MAKALE BİLGİSİ

Makale Türü
Araştırma

Makale Geçmişi
Gönderim tarihi:
15.11.2022
Kabul tarihi:
15.03.2023

Anahtar Kelimeler
Sosyal Bilgiler,
Çok Kültürlülük,
Çok Kültürlü Eğitim,
Demokrasi,
Kültürel Farklılık

Atıf Bilgisi: Öztürk, D. ve Ergül, S. (2023). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin demokrasi ve çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11 (20), 96-125.

Sorumlu yazar: Durdane Öztürk, e-posta: durdane.ozturk@ahievran.edu.tr

* Bu çalışma 20-22 Aralık 2021 tarihleri arasında Bolu Abant Baysal Üniversitesi tarafından düzenlenen 9. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumunda özet bildiri olarak sunulmuştur.

Giriş

Küreselleşme ve dünyada çeşitli alanlarda meydana gelen hızlı dönüşümler beraberinde ülkeler arası sınırların öneminin azalmasına neden olmuştur. Yaşanılan bu süreçte bilimsel ve teknolojik gelişmelere bağlı haberleşme, ulaşım ve iletişimdeki hızlı dönüşümün etkisi büyüktür. Artık kıtalararası toplumlardaki insanlar daha hızlı ve kolay sosyal, ekonomik ve kültürel ilişkiler kurabilir hale gelmiştir. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse ulaşım ve iletişim araçları ile dünya hem mekân hem de zaman açısından küçülmüştür. Bu durum insanlar, uluslar ve kültürler arasındaki ilişkilerin de dünya çapında yoğunlaşmasını sağlamıştır (Mahiroğulları, 2005). Uluslar ya da kültürler arasında dünya çapında meydana gelen bu yoğunlaşmanın her topluma ait kültür yapısını da bir şekilde etkilediği söylenebilir.

Kültürün çeşitli manaları bulunmaktadır. Kültür, en genel anlamı ile belli bir topluma ait yaşayış ve sosyal davranış tarzıdır. Her toplumun bir kültürü vardır ya da her kültür belli bir toplumu temsil eder. Toplumlara ait inanışlar, eğilimler, düşünceler ve davranış şekilleri ayrı ayrı her milletin kültür unsurlarını meydana getirir. Kültürlerin doğuşunda coğrafya ve insan önemli rol oynayan faktörlerdir (Kafesoğlu, 2003). Zamanla bu faktörlere küreselleşme eklenmiş ve kültürler daha yan yana yaşar bir hale gelmiştir. Bu durum çok kültürlü ve çok kültürlü toplum kavramını doğurmuştur. Bir devletin iki ya da daha fazla kültürel topluluğu yapısında bulundurması çok kültürlü bir toplum olduğunu göstermektedir (Ulukaya Öteleş, 2020). Parekh (1999) çok kültürlü toplumun içerisinde iki veya ikiden daha fazla kültürel topluluk bulunduğunu ve toplumların bu çok kültürlü yapıyı iki farklı şekilde karşıladığını belirtmektedir. Bazı toplumlar çok kültürlü yapıyı memnuniyetle karşılar ve saygı göstererek çok kültürlü yapıyı yansıtmaktadır. Oysa ikinci şekilde davranan toplumlar ise çeşitli kültürlerin varlığını kabul etmemekte, hatta tehdit edici unsur olarak bile görebilmektedir (Bennett, 2010; Camicia, 2007; Gay, 2002; Parekh, 1999). Üstelik Özensel (2012) çeşitli toplumlarda var olan kültürel farklılıkların, siyasi birliklerin gerçekleştirilmesinde sorun oluşturduğunu ve bunun nedeninin ise her kültürün içerisinde yer alan değerlerin, normların bir diğerinden daha fazla önceliğe sahip olmasından kaynaklandığını ifade etmektedir.

Çok kültürlülük kavramı farklı bakış açılarına göre şekillenirken bu kavramın eğitime yansımaları olan çok kültürlü eğitim (multicultural education) kavramının son yıllarda önemi giderek artmaktadır. Ayrıca bu kavramların öneminin artmasında toplumsal alandaki tarımdan sanayiye, sanayiden bilgi toplumuna geçiş ve uluslararası çeşitli amaçlarla kurulan birlikler ve ülkeler arasında meydana gelen göç olayları etkili olmuştur (Cırık, 2008). Çok kültürlülük modelinde, toplumu oluşturan hiçbir öge eriyerek ya da eritilerek başka bir öge ile karışmamakta üstelik her bir öge kendi özünü korumayı sürdürmektedir. Ayrıca öğelerdeki birtakım benzer ortak noktaların da desteğiyle yeni bir toplum meydana gelmektedir (Vatandaş, 2001).

Çok kültürlülük farklı yönleri ile çeşitli bilim dallarının konusu olan bir kavramdır. Bu bilim dallarından biri ise eğitim bilimleridir. Çok kültürlü eğitim, çok kültürlülüğün eğitim boyutunu oluşturan, çeşitli demokratik ve epistemik temellere dayanan, çok kültürlülük politikalarının eğitimde yer almasını dikkate alan yaklaşımdır (Yazıcı ve diğerleri, 2009). Çok kültürlü eğitimin ilk çalışmaları ABD’de görülmüştür. Bu toplumda meydana gelen 1960’lı yıllardaki çeşitlilik ve buna bağlı oluşan farklı grupların istekleri çok kültürlü eğitimi meydana getirmiştir (Başbay ve Bektaş, 2010). Çok kültürlü eğitim aynı zamanda öğrencilerde eleştirel düşünme becerilerini geliştirmenin yanı sıra öğrenmeyi günlük yaşamla daha alakalı hale getirmekte ve böylece öğrencilerin akademik başarılarını artırmakta aynı zamanda öğrencileri 21. yüzyılın küreselleşen ve karmaşık bir hal alan

dünyasına hazırlama amacındadır (Bigatti ve diğerleri, 2012). Çok kültürlü eğitim öğrencilerin farklı bireysel özellikleri olduğunu da dikkate almaktadır (Başarır ve diğerleri, 2014). Bununla birlikte çok kültürlü eğitim bireysel özellikler kadar kültürel özellikleri de dikkate almaktadır (Arslan, 2016). Nitekim öğrenciler de birbirine benzememektedir. Her öğrencinin ilgi, istek, beklentileri, düşünme şekilleri farklıdır. Öğretmenlerin ise öğrenme sürecinde bu durumu göz önünde bulundurması gerekmektedir (Çoban ve diğerleri, 2010). Ayrıca Birleşmiş Milletler tarafından bireylerin çeşitli kültürlere saygı duyması, açık ve duyarlı olması ve bu özelliklerin bireye eğitim vasıtası ile kazandırılması da önem taşımaktadır (Başbay ve Bektaş, 2010). Bu özelliklerin bireye eğitim vasıtası ile kazandırılmasında ve çok kültürlü bakış açısına göre öğrenme-öğretme ortamının tasarlanmasında çok kültürlü eğitimin uygulayıcısı olan öğretmen önemli bir öğedir. Bunun yanı sıra Banks ve diğerleri (2001) öğrencinin akademik başarı göstermesinde öğretmenin sadece akademik bilgi ve beceriye sahip olmasının değil aynı zamanda çok kültürlülüğe duyarlı olmasının da etkili olduğunu belirtmektedirler. Bu duruma rağmen Bigatti ve diğerleri (2012) çok kültürlülüğün önündeki en yaygın engellerin çok kültürlü içerik bilgisi eksikliği ve çok kültürlü pedagojideki eğitim eksikliği olduğunu ifade etmektedirler.

İlkokuldan yükseköğretime kadar eğitim programlarında kültürel farklılıklara yer verilmesinin önemi artmaktadır. Eğitim programlarında yapılan değişikliklerin başarılı olmasının öğretmen yeterliklerine bağlı olduğu düşünüldüğünde öğretmenlerin çok kültürlü eğitime ilişkin bilgilerin olması ve bu eğitimin özelliklerini sınıflarında nasıl uygulayacaklarını bilmeleri önem taşımaktadır (Polat ve Kılıç, 2013).

Demokrasi çok kültürlülük ve çok kültürlü eğitime ilişkin olan bir diğer kavramdır. Çünkü demokrasilerde birlikte yaşama vardır. En sade haliyle “halk yönetimi” olarak tanımlanan demokrasinin ilk örnekleri Türk toplumunda Avrupa’ya kıyasla daha geç görülmüş olup, Türkiye Cumhuriyeti Devleti döneminde gerçek anlamda yer almaya başlamıştır (Emir ve Kaya, 2004). Maboçoğlu (1999) demokrasinin belirgin özelliklerinden birinin de sadece azınlık haklarının değil, bir bireyin bile haklarının korunup tanınması olduğunu ifade etmektedir.

Demokrasinin yaşama geçirilmesinin ve demokratik toplumların inşa edilmesinin demokratik vatandaşların yetiştirilmesine bağlı olduğu göz önünde bulundurulduğunda demokratik öğretmenlerin önemi buna bağlı artmaktadır. Öğretmenlerin demokrasi tutumları ile çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarının birbiri ile ilişkili olduğu söylenebilir. Çünkü demokratik öğretmenlerin oluşturduğu demokratik sınıflarda çok kültürlü eğitim uygulamaları gerçekleştirilebilir. Bütün öğretmenleri ilgilendiren demokrasi ve çok kültürlü eğitimin hayatla iç içe olan sosyal bilgiler dersinin öğretmenlerini ayrıca ilgilendirdiği ve çok kültürlü eğitime ilişkin tutumlarının uygulamalar esnasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Alan yazın incelendiğinde çok kültürlü eğitime ilişkin öğretmenlerin algılarını, tutumlarını ve yeterliliklerini ortaya koyan çalışmaların (Arslan ve Çalmaşur, 2017; Barry ve Lechner, 1995; Başarır ve diğerleri, 2014; Başbay ve Bektaş, 2010; Ciğerci, 2020; Emir ve Kaya, 2004; Esen, 2009; Kaya ve Söylemez, 2014; Öksüz ve diğerleri, 2016; Polat ve Kılıç, 2013; Toraman ve diğerleri, 2015; Yazıcı ve diğerleri, 2009; Yılmaz Güçlü, 2020) yanı sıra üniversite öğrencileri ile (Bigatti ve diğerleri, 2012; Demircioğlu ve Özdemir, 2014) ve öğretmen adayları ile gerçekleştirilen (Çalışkan ve Gençer, 2016; Çelik, 2011; Çoban ve diğerleri, 2010; Demir ve Başarır, 2013; Karadağ ve Özden, 2020; Keçeçi, 2019; Özen, 2015; Türkan ve diğerleri, 2016; Ünlü ve Örtten, 2013) çalışmaların olduğu görülmektedir. Bu çalışmaların yanı sıra okul müdürleri ile (Ciğerci, 2020; Polat, 2012) birlikte akademisyenlerle de gerçekleştirilen çalışmaların (Damgacı ve Aydın, 2013) alan yazında olduğu görülmektedir.

Çok kültürlü eğitime yönelik öğretmenlerle yapılan çalışmalara rastlanılmasına rağmen özellikle sosyal bilgiler öğretmenleriyle yapılan çalışmaların (Arslan, 2017; Ateş, 2017; Bahadır, 2016; Başar, 2019; Dağdemir, 2021; Kaba, 2019; Morkoç, 2019; Tünkler, 2020; Yıldırım, 2019) daha sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Bu bağlamla farklı coğrafi bölgelerde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin demokrasi ve çok kültürlülüğe yönelik tutumlarının ortaya konulmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu gerekçeden hareketle bu çalışmanın alan yazına katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Bu araştırmanın amacı sosyal bilgiler öğretmenlerinin demokrasi ve çok kültürlü eğitime ilişkin tutum düzeylerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda şu alt sorulara yanıt aramıştır:

1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin demokrasi ve çok kültürlü eğitime ilişkin tutumları ne düzeydedir?
2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin demokrasi ve çok kültürlü eğitime ilişkin tutumları cinsiyetlerine, eğitim düzeylerine, branşlarına, mesleki kıdemlerine, görev yaptıkları bölgelere göre farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Çeşitli değişkenler açısından sosyal bilgiler öğretmenlerinin tutumlarının incelendiği bu çalışmada tarama ve nedensel karşılaştırma modeli kullanılmıştır. Tarama modelinde geçmişte var olan ya da halen var olan bir durum olduğu gibi betimlenmeye çalışılır ve olay, durum ya da nesneyi etkileme ya da değiştirme çabası yoktur (Karasar, 2020). Araştırmanın tarama modeli kullanılan boyutunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin demokrasi ve çok kültürlü eğitime ilişkin tutum düzeyleri olduğu gibi betimlenmeye çalışıldığından bu model kullanılmıştır. Başka bir ifade ile öğretmenlerin tutumlarına ilişkin var olan durum olduğu gibi ortaya konulmuştur. Aynı zamanda araştırma öğretmenlerin demokrasi ve çok kültürlü eğitime yönelik düzeylerinin cinsiyet, eğitim düzeyi, branş, mesleki kıdem ve görev yapılan bölge değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla nedensel karşılaştırma özelliği göstermektedir. Çünkü nedensel karşılaştırma türü araştırmalarda bir durumun neden ortaya çıktığı, bu durumun oluşmasında nelerin etkili olduğu bulunmaya çalışılır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2014).

Araştırma için Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan 23.12.2021 tarih ve 2021/9/2 sayılı karar numaralı izin alınmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye'de 2021-2022 eğitim-öğretim yılı güz döneminde farklı bölgelerde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Bu bölgelerde görev yapan 332 sosyal bilgiler öğretmeni ise örneklemini oluşturmaktadır. Örneklemin belirlenmesinde çok aşamalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çok aşamalı örneklemede örneklemin her aşamasında çeşitli yöntemler izlenebilir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2014). Buradan hareketle ilk aşamada seçkisiz örnekleme yöntemlerinden tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Tabakalı örneklemede katılımcıların belirli özellikleri dikkate alınır ve belirli özellikler, evreni temsil edici tabaka ve alt tabakalar anlamına gelmektedir (Ekiz, 2020). Bu çalışmada da sosyal bilgiler öğretmenlerinin

demokrasi ve çok kültürlü eğitime ilişkin tutumları üzerinde görev yaptıkları bölgelerin etkili olabileceği düşünüldüğünden evren yedi coğrafi bölge olarak tabakalara ayrılmıştır. İkinci aşamada ise basit seçkisiz örnekleme kullanılmıştır. Bu örnekleme yönteminde evrendeki tüm birimler, örneğe seçilme için eşit ve bağımsız şansa sahiptir, tüm bireylerin seçilme olasılığı aynıdır (Karasar, 2020). Bu bağlamda ikinci aşamada tüm farklı bölgelerdeki görev yapan öğretmenlerin örnekleme seçilme olasılığı aynı olduğundan basit seçkisiz örnekleme kullanılmıştır. Örnekleme dahil edilen sosyal bilgiler öğretmenlerinin bazıları tarih ve coğrafya bölümü mezunu olup sosyal bilgiler öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

Araştırma kapsamındaki öğretmenlere ait bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1

Öğretmenlere Ait Özellikler

		f	%
Cinsiyet	Kadın	196	59.0
	Erkek	136	41.0
Eğitim	Lisans	286	86.1
	Yüksek Lisans	46	13.9
Branş	Tarih	20	6.0
	Coğrafya	9	2.7
	Sosyal Bilgiler	303	91.3
Kıdem	1-5 yıl	53	16.0
	6-10 yıl	103	31.0
	11-15 yıl	81	24.4
	16-20 yıl	53	16.0
	21 yıl ve üzeri	42	12.7
Görev Yapılan Bölge	Akdeniz Bölgesi	47	14.2
	Doğu Anadolu Bölgesi	20	6.0
	Ege Bölgesi	50	15.1
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	26	7.8
	İç Anadolu Bölgesi	84	25.3
	Karadeniz Bölgesi	37	11.1
	Marmara Bölgesi	68	20.5
Toplam		332	100

Tablo 1’de çalışma örnekleminin 196’sını (%59) kadın, 136’sını (%41) ise erkek öğretmenlerin oluşturduğu görülmektedir. Öğretmenlerden 286’sı (%86.1) lisans mezunu iken, 46’sı (%13.9) yüksek lisans mezunudur. Öğretmenlerin branşlarına bakıldığında 20’sinin (%6) tarih, 9’unun (%2.7) coğrafya ve 303’ünün (%91.3) sosyal bilgiler branşında olduğu görülmektedir. 1-5 yıl arasında kıdemde 53 (%16), 6-10 yıl kıdemde 103 (%31.0), 11-15 yıl kıdemde 81 (%24.4), 16-20 yıl kıdemde 53 (%16) öğretmen bulunmaktadır. 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmen sayısının ise 42(%12.7) olduğu görülmektedir. Akdeniz Bölgesi’nde görev yapan öğretmenlerin sayısı 47 (%14.2), Doğu Anadolu Bölgesi’nde 20 (%6), Ege Bölgesi’nde 50 (%15.1), Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde 26 (%7.8), İç Anadolu Bölgesi’nde 84 (%25.3) Karadeniz Bölgesi’nde 37 (%11.1) ve Marmara Bölgesi’nde ise 68 (%20.5)’dir.

Veri Toplama Aracı ve Süreci

Araştırmada Toraman, Acar ve Aydın (2015) tarafından geliştirilen “Demokrasi ve Çok Kültürlü Eğitim Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Bu ölçek iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcılara ait kişisel bilgiler, ikinci bölümde ise 27 madde ve 5 alt boyut bulunmaktadır. Bu alt boyutlar ise

“Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Tutum” (12, 17, 23, 24, 25, 26, 27), “Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Ön Yargılı Tutum” (5, 13, 14, 16, 18, 19, 20), “Demokrasi Eğitimine Yönelik Tutum” (1, 2, 3, 4, 6), “Demokrasiye Yönelik Tutum” (7, 8, 9, 21, 22) ve “Kültürel Farklılıklara Yönelik Tutum” (10, 11, 15) şeklindedir. Ölçekte yer alan 5, 13, 14, 16, 18, 19 ve 20. maddeler ters maddelerdir. Ölçeğin güvenilirliği Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı ile belirlenmiş olup bu kat sayı ölçeğin tümü için 0.866’dır. Ölçeğin bu araştırma için elde edilen güvenilirlik katsayısı ise 0.90’dır. Araştırmada veri toplama süreci çevrim içi ortamda Google Forms üzerinden 2021-2022 eğitim öğretim yılının bahar döneminde gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 25.0 programından yararlanılmış ve 0.05 anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır. Betimsel verilerin analizinde frekans (f), yüzde (%), ağırlıklı ortalama ($\bar{X}$) ve standart sapma değerleri (S) kullanılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiş ve normal dağılmadığına ilişkin bulgulara Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2

Dağılıma İlişkin Bulgular

	Kolmogorov-Smirnov	p
Genel		.000
Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Tutum		.000
Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Ön Yargılı Tutum		.000
Demokrasi Eğitimine Yönelik Tutum		.000
Demokrasiye Yönelik Tutum		.000
Kültürel Farklılıklara Yönelik Tutum		.000

Tablo 2’de ölçeğin genelinde ve alt boyutlarında verilerin normal dağılıp dağılmadığını tespit etmek amacıyla Kolmogorov-Smirnov testi yapılmıştır. Kolmogorov Smirnov değerinin 0.05’ten küçük çıkması halinde elde edilen puanlar normal dağılım göstermemektedir (Can, 2020). Bu analiz sonucunda elde edilen p değerlerine (anlamlılık değeri) göre ($p=0.000<0.05$) ölçek genelinde ve tüm alt boyutlardaki değerlerin normal dağılıma uygunluk göstermediği belirlenmiştir. Kolmogorov-Smirnov testine ek olarak histogram ve detrended grafikleri de incelenmiştir. Histogram grafiğinde normal dağılım eğrisinin oluşmadığı, detrended grafiğinde ise dağılımın doğrusal bir çizgi üzerinde yayılım göstermediği görülmüştür (Büyüköztürk, 2014; Can, 2020; Pallant, 2020). Bu sonuçlardan hareketle araştırma verilerinin analizinde parametrik olmayan testlere (Mann Whitney U, Kruskal Wallis H) yer verilmiştir. Ölçekte yer alan maddelere verilen cevaplar beşli likert tipinde derecelendirilmiştir. Olumsuz maddeler ters çevrilerek kodlanmış ve “Kesinlikle Katılıyorum”dan “Kesinlikle Katılmıyorum”a kadar 5’ten 1’e kadar puanlanmıştır. Buna göre aralık değerleri Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3

Ölçme Aracının Aralık Değerleri

Verilen ağırlık	Nitelik grupları	Sınırı
5	Kesinlikle Katılıyorum	4.20-5.00
4	Katılıyorum	3.40-4.19
3	Kararsızım	2.60-3.39
2	Katılmıyorum	1.80-2.59
1	Kesinlikle Katılmıyorum	1-1.79

Ölçek maddelerinin değerlendirilmesinde Tablo 3'te yer alan grup değer aralığı kullanılarak yorumlama yapılmıştır.

Bulgular

Bulgular iki ayrı başlık altında verilmiştir. Bunlardan birincisi "Öğretmenlerin demokrasi ve çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarına ilişkin bulgular" ve ikincisi "Öğretmenlerin demokrasi ve çok kültürlü eğitime yönelik tutumları ile ilgili ilişkisel bulgular" şeklindedir.

Öğretmenlerin Demokrasi ve Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Tutumlarına İlişkin Bulgular

Ölçek genelinde ve alt boyutlarda öğretmenlerin demokrasi ve çok kültürlü eğitime yönelik tutum düzeyleri ile ilgili bulgular Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4

Öğretmenlerin Tutumlarına İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Puanları

	N	$\bar{X}$	S	Düzey
Genel	332	4.42	0.540	Kesinlikle katılıyorum
Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Tutum	332	4.30	0.844	Kesinlikle katılıyorum
Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Ön Yargılı Tutum	332	3.85	1.061	Katılıyorum
Demokrasi Eğitimine Yönelik Tutum	332	4.91	0.353	Kesinlikle katılıyorum
Demokrasiye Yönelik Tutum	332	4.80	0.397	Kesinlikle katılıyorum
Kültürel Farklılıklara Yönelik Tutum	332	4.54	0.624	Kesinlikle katılıyorum

Tablo 4 incelendiğinde öğretmenlerin demokrasi ve çok kültürlü eğitime yönelik tutumları ölçek genelinde ($\bar{X}=4.42$) kesinlikle katılıyorum düzeyindedir. Alt boyutlar incelendiğinde; çok kültürlü eğitime yönelik ($\bar{X}=4.30$), demokrasi eğitimine yönelik ($\bar{X}=4.91$), demokrasiye yönelik ($\bar{X}=4.80$) ve kültürel farklılıklara yönelik ($\bar{X}=4.54$) tutum alt boyutlarında ise kesinlikle katılıyorum düzeyinde olduğu görülmektedir. Bu bulgu öğretmenlerin demokrasi ve çok kültürlü eğitime yönelik olumlu tutuma sahip olduklarını göstermektedir.

Öğretmenlerinin Demokrasi ve Çok Kültürlü Eğitime İlişkin Tutumları ile İlgili İlişkisel Bulgular

Öğretmenlerin demokrasi ve çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarına yönelik ilişkisel bulgulara Tablo 5 ile Tablo 9 arasında yer verilmiştir.

Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Demokrasi ve Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Tutumları

Öğretmenlerinin demokrasi ve çok kültürlü eğitime yönelik tutumları cinsiyet değişkeni açısından incelenmiş ve bulgular Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5

Cinsiyet Değişkenine Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p	Z
Genel	Kadın	196	166.71	32675.00	13287.00	.962	-.048
	Erkek	136	166.20	22603.00			
Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Tutum	Kadın	196	165.55	32448.50	13142.500	.826	-.220
	Erkek	136	167.86	22829.50			
Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Ön Yargılı Tutum	Kadın	196	167.90	32907.50	13054.500	.749	-.320
	Erkek	136	164.49	22370.50			
Demokrasi Eğitime Yönelik Tutum	Kadın	196	169.64	33248.50	12713.500	.258	-1.130
	Erkek	136	161.98	22029.50			
Demokrasiye Yönelik Tutum	Kadın	196	166.97	32726.00	13236.000	.903	-.122
	Erkek	136	165.82	22552.00			
Kültürel Farklılıklara Yönelik Tutum	Kadın	196	163.28	32003.50	12697.500	.436	-.779
	Erkek	136	171.14	23274.50			

Tablo 5 incelendiğinde, öğretmenlerin tutumlarının Mann-Whitney U testi sonucunda ölçek genelinde ($U=13287.00$; $p>.05$) ve tüm alt boyutlarda gruplar arası ortalama farkın anlamlı olmadığı ($U=13287.00$; 13054.500 ; 12713.500 ; 13236.000 ; 12697.500 ; $p>.05$) görülmektedir. Bu bulguya göre öğretmenlerin tutum düzeylerinde cinsiyetin etken bir değişken olmadığı söylenebilir. Başka bir ifade öğretmenlerin cinsiyete göre demokrasi ve çok kültürlü eğitime yönelik tutumları düzeyleri değişmemektedir.

Öğretmenlerinin Eğitim Düzeyine Göre Demokrasi ve Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Tutumları

Öğretmenlerinin demokrasi ve çok kültürlü eğitime yönelik tutumları eğitim düzeyi değişkeni açısından incelenmiş ve bulgular Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6

Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Eğitim Düzeyi	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p	Z
Genel	Lisans	286	169.75	48549.00	5648.000	.123	-1.541
	Yüksek Lisans	46	146.28	6729.00			
Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Tutum	Lisans	286	169.91	48594.50	5602.500	.100	-1.644
	Yüksek Lisans	46	145.29	6683.50			
Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Ön Yargılı Tutum	Lisans	286	166.00	47476.50	6435.500	.813	-.237
	Yüksek Lisans	46	169.60	7801.50			
Demokrasi Eğitime Yönelik Tutum	Lisans	286	169.65	48519.00	5678.000	.018*	-2.357
	Yüksek Lisans	46	146.93	6759.00			
Demokrasiye Yönelik Tutum	Lisans	286	170.64	48803.50	5393.500	.026*	-2.227
	Yüksek Lisans	46	140.75	6474.50			
Kültürel Farklılıklara Yönelik Tutum	Lisans	286	171.02	48912.00	5285.000	.023*	-2.274
	Yüksek Lisans	46	138.39	6366.00			

Not. * $p<.05$

Tablo 6 incelendiğinde, Mann-Whitney U testi sonucunda ölçek genelinde öğretmenlerin tutumlarının eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık ($U=5648.000$; $p>.05$) göstermediği

görülmektedir.

Alt boyutlara bakıldığında, demokrasi eğitimine ($U=5678.000$; $p<.05$), demokrasiye ($U=5393.500$; $p<.05$) ve kültürel farklılıklara yönelik ($U=5285.000$; $p<.05$) tutum alt boyutlarında anlamlı farkın lisans mezunu öğretmenler lehine olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre öğretmenlerin demokrasiye ve demokrasi eğitimine ve kültürel farklılıklara yönelik tutum düzeyleri lisans düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin Branşlarına Göre Demokrasi ve Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Tutumları

Öğretmenlerin demokrasi ve çok kültürlü eğitime yönelik tutumları branş değişkeni açısından incelenmiş ve bulgular Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7

Branş Değişkenine Göre Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

	Branş	n	Sıra Ortalaması	sd	X^2	p
GENEL	Tarih	20	133.78	2	2.491	.288
	Coğrafya	9	172.00			
	Sosyal Bilgiler	303	168.50			
Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Tutum	Tarih	20	153.55	2	.447	.800
	Coğrafya	9	173.89			
	Sosyal Bilgiler	303	167.14			
Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Ön Yargılı Tutum	Tarih	20	147.35	2	.891	.641
	Coğrafya	9	161.83			
	Sosyal Bilgiler	303	167.90			
Demokrasi Eğitime Yönelik Tutum	Tarih	20	151.13	2	1.436	.488
	Coğrafya	9	172.72			
	Sosyal Bilgiler	303	167.33			
Demokrasiye Yönelik Tutum	Tarih	20	167.43	2	1.158	.560
	Coğrafya	9	196.28			
	Sosyal Bilgiler	303	165.55			
Kültürel Farklılıklara Yönelik Tutum	Tarih	20	119.48	2	5.903	.052
	Coğrafya	9	158.72			
	Sosyal Bilgiler	303	169.83			

Tablo 7 incelediğinde, öğretmenlerin tutumlarının Kruskal -Wallis H testi sonucunda ölçek genelinde ($X^2=2.491$; $p>.05$) ve tüm alt boyutlarda ($X^2=.447$; .891; 1.436; 1.158; 5.903; $p>.05$) farkın anlamlı olmadığı görülmektedir. Bu bulgu öğretmenlerin tutum düzeylerinde branşın etken bir değişken olmadığını göstermektedir. Buna göre sosyal bilgiler öğretmenliği yapan öğretmenlerin branşları farklılık gösterse de öğretmenlerin demokrasi ve çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarının değişmediği söylenebilir.

Öğretmenlerin Kademelerine Göre Demokrasi ve Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Tutumları

Öğretmenlerin demokrasi ve çok kültürlü eğitime yönelik tutumları kädeme göre incelenmiş ve bulgular Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8

Kıdem Değişkenine Göre Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

	Kıdem	n	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p	Farkın Kaynağı	
Genel	1-5 yıl	53	191.14	4	6.656	.155		
	6-10 yıl	103	167.08					
	11-15 yıl	81	164.45					
	16-20 yıl	53	164.48					
	21 yıl ve üzeri	42	140.49					
Çok Kültürlü	1-5 yıl	53	184.36	4	5.705	.222		
	Eğitime	6-10 yıl	103				172.64	
	Yönelik	11-15 yıl	81				165.88	
	Tutum	16-20 yıl	53				157.07	
		21 yıl ve üzeri	42				142.02	
Çok Kültürlü	1-5 yıl ¹	53	198.59	4	10.302	.036*	1>5	
	Eğitime	6-10 yıl ²	103				167.13	1>3
	Yönelik Ön	11-15 yıl ³	81				161.85	
	Yargılı Tutum	16-20 yıl ⁴	53				163.89	
		21 yıl ve üzeri ⁵	42				136.71	
Demokrasi	1-5 yıl	53	155.10	4	3.573	.467		
	Eğitime	6-10 yıl	103				167.77	
	Yönelik	11-15 yıl	81				163.81	
	Tutum	16-20 yıl	53				171.75	
		21 yıl ve üzeri	42				176.32	
Demokrasiye	1-5 yıl	53	166.52	4	2.913	.572		
	Yönelik	6-10 yıl	103				157.97	
	Tutum	11-15 yıl	81				170.51	
		16-20 yıl	53				163.75	
		21 yıl ve üzeri	42				183.12	
Kültürel	1-5 yıl	53	184.62	4	3.069	.546		
	Farklılıklara	6-10 yıl	103				162.57	
	Yönelik	11-15 yıl	81				164.55	
	Tutum	16-20 yıl	53				168.13	
		21 yıl ve üzeri	42				154.98	

Not. *p<0.05

Tablo 8 incelendiğinde, öğretmenlerin tutumlarının Kruskal Wallis H testi sonucunda ölçek genelinde farkın anlamlı olmadığı ($X^2 = 6.656$; $p > .05$) görülmektedir. Alt boyutlara bakıldığında, çok kültürlü eğitime yönelik ($X^2=5.705$; $p > .05$), demokrasi eğitime yönelik ($X^2=3.573$; $p > .05$), demokrasiye yönelik ($X^2=2.913$; $p > .05$), kültürel farklılıklara yönelik tutum ($X^2=3.069$; $p > .05$) alt boyutlarında farkın anlamlı olmadığı görülürken; çok kültürlü eğitime yönelik ön yargılı tutum alt boyutunda anlamlı farkın olduğu görülmektedir ($X^2=10.302$; $p < .05$). Gruplar arası ortalama fark incelendiğinde ise anlamlı farkın kaynağın 11-15 yıl ve 21 yıl ve üzeri mesleki kıdemi olan öğretmenler ile 1-5 yıl arası kıdemi olan öğretmenler arasında 1-5 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenler lehine olduğu görülmektedir ($p < .05$). Bu bulguya göre çok kültürlü eğitime yönelik ön yargılı tutum alt boyutunda öğretmenlerin kıdemleri arttıkça çok kültürlü eğitime yönelik ön yargılı tutumlarının azaldığı söylenebilir.

Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Bölgeye Göre Demokrasi ve Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Tutumları

Öğretmenlerin demokrasi ve çok kültürlü eğitime yönelik tutumları görev yaptıkları bölge

değişkeni açısından incelenmiş ve bulgular Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9

Görev Yapılan Bölge Değişkenine Göre Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

	Bölgeler	n	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p	
Genel	Akdeniz Bölgesi	47	189.84	6	10.271	.114	
	Doğu Anadolu Bölgesi	20	188.50				
	Ege Bölgesi	50	145.66				
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	26	189.79				
	İç Anadolu Bölgesi	84	150.10				
	Karadeniz Bölgesi	37	169.09				
	Marmara Bölgesi	68	169.16				
	Akdeniz Bölgesi	47	185.32	6			
Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Tutum	Doğu Anadolu Bölgesi	20	189.33	6	10.070	.122	
	Ege Bölgesi	50	145.16				
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	26	194.54				
	İç Anadolu Bölgesi	84	151.85				
	Karadeniz Bölgesi	37	172.11				
	Marmara Bölgesi	68	166.79				
	Akdeniz Bölgesi	47	182.60				6
	Doğu Anadolu Bölgesi	20	192.30				6
Ege Bölgesi	50	147.10					
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	26	190.29					
İç Anadolu Bölgesi	84	152.86					
Karadeniz Bölgesi	37	163.14					
Marmara Bölgesi	68	171.64					
Akdeniz Bölgesi	47	172.01	6				
Doğu Anadolu Bölgesi	20	151.13	6	4.035	.672		
Ege Bölgesi	50	163.25					
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	26	165.83					
İç Anadolu Bölgesi	84	173.10					
Karadeniz Bölgesi	37	155.58					
Marmara Bölgesi	68	167.65					
Akdeniz Bölgesi	47	183.17				6	
Doğu Anadolu Bölgesi	20	171.28				6	3.382
Ege Bölgesi	50	152.86					
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	26	167.94					
İç Anadolu Bölgesi	84	167.80					
Karadeniz Bölgesi	37	163.41					
Marmara Bölgesi	68	163.13					
Akdeniz Bölgesi	47	173.64	6				
Doğu Anadolu Bölgesi	20	202.15	6	5.045	.538		
Ege Bölgesi	50	154.24					
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	26	172.02					
İç Anadolu Bölgesi	84	159.58					
Karadeniz Bölgesi	37	170.72					
Marmara Bölgesi	68	164.24					

Tablo 9 incelendiğinde, öğretmenlerin tutumlarının Kruskal Wallis H testi sonucunda ölçek genelinde ($X^2=10.271$; $p>.05$) ve tüm alt boyutlarda ($X^2=10.070$; 8.424; 4.035; 3.382; 5.045; $p>.05$) farkın anlamlı olmadığı görülmektedir. Bu bulguya göre öğretmenlerin tutumlarının görev yaptıkları bölgeye göre farklılaşmadığı görülmektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Küreselleşen dünyada farklı kültürlerin bir araya gelmesi ve bu duruma bağlı kültürel farklılıkların giderek artması demokrasi ve çok kültürlü eğitimin önemini artırmıştır. Çok kültürlü eğitim yaklaşımı öğretmenlerden beklenenleri de değiştirmiştir. Beklenenlerden biri de demokrasi ve çok kültürlü eğitim kapsamında öğretmenlerin hem kültürel farklılıkları desteklemeleri hem de toplumsal birlikteliği sağlamalarıdır.

Araştırmanın sonucunda genel olarak Türkiye'nin farklı bölgelerinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin demokrasi ve çok kültürlü eğitime ilişkin tutum düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun nedeni Türkiye'nin farklı yerlerinde görev yapan öğretmenlerin kültürel farklılıklara sahip öğrencilerle çalışmaları olabilir. Nitekim Çoban ve diğerleri (2010), öğretmenlerin, öğrencilerin farklı din, dil, ırk, coğrafi bölgede yaşama gibi özelliklerini bilerek öğretmenlik yapmalarının önemli olduğunu ifade etmektedirler. Araştırmadan elde edilen sonuçlar ile örtüşen sonuçlar bulunmaktadır. Arslan ve Kozikoğlu, (2017) öğretmenlerle yaptıkları çalışmada da öğretmenlerin çok kültürlü eğitime yönelik olumlu tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Polat (2012) araştırmasında okul müdürlerinin olumlu tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşırken, benzer şekilde Damgacı ve Aydın (2013) İstanbul gibi çok kültürlülüğe sahip bir ilin üniversitelerinde görev yapan akademisyenlerle gerçekleştirdikleri araştırmalarında akademisyenlerin çok kültürlü eğitime ilişkin tutumlarının oldukça olumlu olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Hem ulusal (Demircioğlu ve Özdemir 2014; Özen 2015) hem de uluslararası alan yazında (Barry ve Lechner, 1995) araştırmanın sonucunu destekler çalışmalar yer almaktadır. Bu sonuçlardan hareketle, eğitimin çeşitli kademelerinde görev alan kişilerle yapılan çalışmalarda, çok kültürlülük ve çok kültürlü eğitime ilişkin olumlu bir tutum olduğu söylenebilir (Damgacı ve Aydın, 2013; Demir ve Başarır, 2013; Dolapçı ve Kavgacı, 2020; Polat, 2012).

Öğretmenlerin demokrasi ve çok kültürlü eğitime yönelik tutumları ölçeğin alt boyutları bağlamında incelenmiştir. Öğretmen tutumlarının çok kültürlü eğitime yönelik ön yargılı tutum alt boyutunda yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin diğer alt boyutları olan çok kültürlü eğitime yönelik, demokrasi eğitimine yönelik, demokrasiye yönelik ve kültürel farklılıklara yönelik tutum alt boyutlarında ise daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçtan hareketle öğretmenlerin çok kültürlü eğitime ilişkin ön yargılı olmadıkları ifade edilebilir.

Bir başka sonuç olarak ise, cinsiyete, bransa ve görev yapılan bölgeye göre öğretmenlerin demokrasi ve çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarında ölçek genelinde ve ölçeğin alt boyutlarında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Bu sonuca benzer olarak Yazıcı ve diğerleri (2009) öğretmenlerle yaptıkları çalışmalarında öğretmenlerin çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarında cinsiyete göre farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmanın bu sonucunu destekler nitelikte çalışmalar literatürde yer almaktadır (Tortop, 2014; Alanay, 2015, Özdemir ve Dil, 2013). Bununla birlikte çok kültürlü eğitime yönelik öz yeterlilik ile ilgili çalışmalarda kadınların demokrasi ve çok kültürlü eğitime yönelik öz-yeterlilik algılarının, erkeklerden yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Demir ve Başarır, 2013). Bu durumun nedeni kadın katılımcıların demokrasi ve çok kültürlü eğitime ilişkin farkındalıkların daha yüksek olması olabilir (Demir ve Başarır, 2013). Öğretmenlerin branşlarına göre ölçek genelinde ve alt boyutlarda bir farklılık görülmemiştir. Öte yandan Özdemir

ve Dil (2013) çalışmalarında öğretmenlerin çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarının mezun olunan fakülteye göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tutumlarında eğitim düzeyine göre ölçek genelinde anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Araştırmanın dikkat çeken sonucu ise öğretmenlerin eğitim seviyesine göre, demokrasi eğitime yönelik, demokrasiye yönelik ve kültürel farklılıklara yönelik tutum alt boyutlarında lisans mezunu öğretmenler lehine anlamlı farklılığın olmasıdır. Eğitim düzeyi (yüksek lisans, doktora) değişkenine göre öğretmenlerin tutumlarında eğitim düzeyi daha yüksek olan öğretmenler lehine yüksek bir farklılaşma beklenebilirdi. Oysa araştırma sonuca göre öğretmenlerin eğitim seviyesi arttıkça demokrasiye, demokrasi eğitime ve kültürel farklılıklara ilişkin tutum puanlarının düşük olduğu görülmüştür. Bu sonuç üzerinde katılımcıların çoğunun lisans mezunu olmasının etkisinin olabileceği düşünülmektedir.

Öğretmenlerin demokrasi ve çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarında kıdemlerine göre ölçek genelinde anlamlı farklılığın olmadığı görülmüştür. Özdemir ve Dil (2013) tarafından yapılan araştırma sonuçları bu sonucu desteklerken, Yazıcı ve diğerleri (2009), tarafından yapılan çalışma bu sonucu desteklememektedir. Alt boyutlara bakıldığında, çok kültürlü eğitime yönelik ön yargılı tutum alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre öğretmenlerin mesleki kıdemleri arttıkça çok kültürlü eğitime yönelik ön yargılı tutumları azalmaktadır. Bu durumun nedeni öğretmenlerin mesleğe başladıkları ilk yıllarda çok kültürlü eğitime yönelik ön yargılı olmaları ve bu konuda yeterliliklerinin olmaması olabilir. Nitekim Esen (2009) yapmış olduğu araştırmasında bazı öğretmenlerin çok kültürlülüğe ilişkin ön yargılı olduklarını tespit etmiştir. Fakat Polat ve Kılıç'ın (2013) da belirttiği gibi çok kültürlü toplumlarda öğretmenlerin de çok kültürlülük yeterliliklerinin yüksek olması gerekir. Çünkü öğretmenlerin bu konudaki yeterliliklerin çok kültürlü toplumların oluşmasında etkili olduğu söylenebilir.

Araştırmanın sonuçlarından hareketle araştırmacılara şu önerilerde bulunabiliriz:

- Bu araştırma 332 sosyal bilgiler öğretmenleri ile sınırlıdır. Daha geniş bir örneklem üzerinde çalışmalar gerçekleştirilebilir.
- Araştırmada öğretmenlerin eğitim seviyesi arttıkça demokrasiye, demokrasi eğitime ve kültürel farklılıklara ilişkin tutum düzeylerinin düştüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun nedenlerini derinlemesine araştırmak amacıyla nitel çalışmalar planlanabilir.
- Sosyal bilgiler öğretmenlerine demokrasi ve çok kültürlü eğitime yönelik farkı bakış açıları kazandıran hizmet içi eğitim verilebilir.

Etik Kurul Onayı: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulundan 23.12.2021 karar tarihli ve 2021/9/2 karar numarası ile etik kurul onayı alınmıştır.

Araştırmacıların Katkı Oranı: Bu çalışmada her iki yazar araştırmanın tüm aşamalarına eşit ölçüde katkı sağlamıştır.

Çatışma Beyanı: Yazarlar potansiyel bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

References

- Alanay, H. (2015). *Undergraduate educational students' views on multiculturalism and multicultural education* (Unpublished master's thesis). Yıldız Teknik University.
- Arslan, A., & Çalmaşur, H. (2017). Analysis of multiculturalism and democratic attitude of elementary and secondary grade teachers in the sense of various variables. *Journal of Kazım Karabekir Education Faculty*, 34, 90-109.
- Arslan, M., & Kozikoğlu, İ. (2017). Teachers' attitudes toward multicultural education: Sample of Van. *Dicle University Journal of Ziya Gökalp Faculty of Education*, 31, 729-737.
- Arslan, S. (2016). Multicultural education and Turkey: Current situation, prospects, possibilities. *Electronic Journal of Sciences*, 15 (57), 412-428. <https://doi.org/10.17755/esosder.97373>
- Aslan, S. (2017). An examination of the opinion of the social studies teachers on multicultural education. *Ahi Evran University Journal of Kırsehir Education Faculty*, 18 (2), 231-253.
- Ateş, S. (2017). *Perception and awareness of middle school students and social sciences teachers on multiculturalism and multicultural education (Kocaeli province as case study)* (Unpublished master's thesis). Abant İzzet Baysal University.
- Bahadır, Ö. (2016). *The evaluation of social science teachers' multiculturalism and their multi-cultural education perception.* (Unpublished master's thesis). Sakarya University.
- Banks, J. A., Cookson, P., Gay, G., Hawley, W. D., Irvine, J. J., Nieto, S., & Stephan, W. G. (2001). Diversity within unity: Essential principles for teaching and learning in a multicultural society. *Phi Delta Kappan*, 83 (3), 196-203. <https://doi.org/10.1177/003172170108300309>
- Barry, N. H., & Lechner, J. V. (1995). Preservice teachers' attitudes about and awareness of multicultural teaching and learning. *Teaching and Teacher Education*, 11 (2), 149-161. [https://doi.org/10.1016/0742-051X\(94\)00018-2](https://doi.org/10.1016/0742-051X(94)00018-2)
- Başar, H. (2019). *The tendencies of social studies teachers towards multicultural education* (Unpublished master's thesis). Pamukkale University.
- Başarır, F., Sarı, M., & Çetin, A. (2014). Examination of teachers' perceptions of multicultural education. *Pegem Journal of Education & Instruction*, 2, 2014, 91-11.
- Başbay, A., & Bektaş, Y. (2010). Instructional environment and teacher competences in the context of multiculturalism. *Education and Science*, 34 (152), 30-42.
- Bennett, T. (2010). Cultural studies: A reluctant discipline. *Cultural Studies*, 12 (4), 528-545. <https://doi.org/10.1080/09502386.1998.10383119>
- Bigatti, S. M., Gibau, G. S., Boys, S., Grove, K., Ashburn-Nardo, L., Khaja, K., & Springer, J. T. (2012). Faculty perceptions of multicultural teaching in a large urban university. *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning*, 12 (2), 78-93.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı [Manual of data analysis for social sciences]*. Pegem Publishing.
- Büyüköztürk, Ş., Kılınc, Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri [Scientific research methods]*. Pegem Publishing.

- Çalışkan, H., & Gençer, R. (2016). *Investigation of social studies teacher candidates' attitude levels towards multicultural education* [Paper presentation]. V. Educational Research Congress in Sakarya, Sakarya, Türkiye.
- Camicia, S. P. (2007). Prejudice reduction through multicultural education: Connecting multiple literatures. *Social Studies Research and Practice*, 2 (2), 219-227.
- Can, A. (2020). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi [Quantitative data analysis in scientific research process with SPSS]*. Pegem Publishing.
- Çelik, T. (2011). *Affects of media literacy lesson over the social sciences teacher candidates' developing multicultural attitudes* (Unpublished master's thesis). Pamukkale University.
- Ciğerci, F. M. (2020). Multiculturalism and multicultural education in the eyes of teachers and directors at primary schools. *Bilecik Şeyh Edebali University Journal of Social Sciences*, 5 (1), 125-139. <https://doi.org/10.33905/bseusbed.732656>
- Cırık, İ. (2008). Multicultural education and its reflections. *Hacettepe University Journal of Education*, 34 (34), 27-40.
- Çoban, A. E., Karaman, N. G., & Doğan, T. (2010). Investigation of preservice teachers' perspectives on cultural diversity in terms of various demographic variables. *Abant İzzet Baysal University Journal of the Faculty of Education*, 10 (1), 125-131.
- Dağdemir, V. (2021). *Comparison of the attitudes of social studies teachers and English language teachers towards to the multicultural education* (Unpublished master's thesis). Van Yüzüncü Yıl University.
- Damgacı, F. K., & Aydın, H. (2013). Attitudes of the academicians towards multicultural education. *Electronic Journal of Social Sciences*, 12 (45), 325-341.
- Demir, S., & Başarır, F. (2013). An analysis of preservice teachers' self-efficacy perceptions in accordance with multicultural education. *International Journal of Social Science*, 6 (1), 609-641. https://doi.org/10.9761/JASSS_489
- Demircioğlu, E., & Özdemir, M. (2014). Analysis of pedagogical formation students' attitudes toward multicultural education. *Ege Education Journal*, 15 (1), 211-232.
- Dolapcı, E., & Kavgacı, H. (2020). The examination of the relationships among teachers' multicultural self-efficacy, school climate and teachers' attitudes towards refugee students. *Marmara University Atatürk Education Faculty Journal of Educational Sciences*, 52 (52), 687-706. <https://doi.org/10.15285/maruaebd.669692>
- Ekiz, D. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri [Scientific research method]*. Anı Publishing.
- Emir, S., & Kaya, Z. (2004). Democracy education and teachers' opinion about the student councils project. *Abant İzzet Baysal University Journal of the Faculty of Education*, 4 (8), 69-89.
- Esen, H. (2009). *An analysis of public primary school teachers' dealing with difference in the absence of a multicultural education policy in Turkey* (Unpublished master's thesis). Boğaziçi University.
- Gay, G. (2002). Preparing for culturally responsive teaching. *Journal of Teacher Education*, 53 (2), 106-116. <https://doi.org/10.1177/0022487102053002003>
- Kaba, S. (2019). *Personality characteristics of social studies teachers and multicultural investigation of the relationship between attitudes towards education* (Unpublished master's thesis). Marmara University.

- Kafesoğlu, İ. (2002). *Türk milli kültürü [Turkish national culture]*. Ötüken Publishing.
- Karadağ, Y., & Özden, D. Ö. (2020). Social studies of the future for multicultural education environments preparing their teachers: teacher candidates with multicultural competencies. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 39 (2), 179-201.
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler [Scientific research method: Concepts, principles, techniques]*. Nobel Publishing.
- Kaya, Y., & Söylemez, M. (2014). Determining teachers perception's about multiculturalizm and multicultural education: (Diyarbakır's example). *Dicle University Journal of Social Sciences Institute*, 6 (11), 128-148.
- Keçeci, Y. (2019). *Social studies teacher candidates regarding the problem and multicultural education perspectives* (Unpublished master's thesis). Marmara University.
- Maboçoğlu, M. (1999). How should democracy be taught? *Education and Science*, 23 (111), 56-59.
- Mahiroğulları, A. (2005). Küreselleşmenin kültürel değerler üzerine etkisi [On cultural values of globalization effect]. In *Journal of Social Policy Conferences*, 50, 1275-1288.
- Morkoç, S. (2019). *The evaluation of social science teachers' multiculturalism and their multicultural education perception (Erzurum city sample)* (Unpublished master's thesis). Erzincan Binali Yıldırım University.
- Öksüz, Y., Güven Demir, E., & İci, A., (2016). Examining metaphors of teachers and teacher candidates towards concept of multicultural education. *Electronic Journal of Social Sciences*, 15 (59), 1263-1278. <https://doi.org/10.17755/esosder.263230>
- Özdemir, M., & Dil, K. (2013). Teachers' attitudes toward multicultural education: case of Çankırı province. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 46 (2), 215-232.
- Özen, F. (2015). Evaluation of the attitudes of teacher candidates towards democracy and multicultural education. *International Journal of Humanities and Education*, 1 (2), 182-220.
- Özensel, E. (2012). Multiculturalism as the application multiculturalism Canada. *Journal of Academic Inquiries*, 7 (1), 55-70.
- Pallant, J. (2020). *SPSS Kullanma klavuzu SPSS ile adım adım veri analizi [SPSS user manual step-by-step data analysis with SPSS]*. (S. Balcı ve B. Ahi, Trans.). Anı Publishing. (Original work published 2015).
- Parekh, B. (1999). Political theory and the multicultural society. *Radical Philosophy*, (95), 27-32.
- Polat, İ., & Kılıç, E. (2013). Multicultural education in Turkey and teachers' competencies in multicultural education. *Yüzüncü Yıl University Journal of the Faculty of Education*, 10 (1), 352-372.
- Polat, S. (2012). Attitudes of school principals towards multiculturalism. *Hacettepe University Faculty of Education Journal*, 42 (42), 334-343.
- Toraman, Ç., Acar, F., & Aydın, H. (2015). Primary school teachers' attitudes and knowledge levels on democracy and multicultural education: A scale development study. *Revista De Cercetare Si Interventie Sociala*, 49, 41-58.
- Tortop, H. S. (2014). Attitudes of candidate teachers towards multicultural and gifted education. *Journal of Gifted Education Research*, 2 (2), 16-26.

- Tünkler, V. (2020). Social studies teachers' perspectives on global, multicultural education and global citizenship education. *National Education Journal*, 49 (226), 255-290.
- Türkan, A., Aydın, H., & Üner, S. S. (2016). The relationship between teacher candidates' attitudes towards multicultural education and their epistemological beliefs. *Elementary Education Online*, 15 (1), 148-159. <http://dx.doi.org/10.17051/ieo.2016.16818>
- Ulukaya Öteleş, Ü. (2020). 2018 social studies curriculum reflections of multicultural education. *Mersin University Faculty of Education Journal*, 16 (3), 500-516. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.701866>
- Ünlü, İ., & Örten, H. (2013). Investigation the perception of teacher candidates about multiculturalism and multicultural education. *Dicle University Journal of Ziya Gökalp Education*, 21 (2013), 287-302.
- Vatandaş, C. (2001). Multicultural national/ethnic identities (Canada example). *Afyon Kocatepe University Journal of Social Sciences*, 3 (2), 101-116.
- Yazıcı, S., Başol, G., & Toprak, G. (2009). Teachers' attitudes toward multicultural education: a study of reliability and validity. *Hacettepe University Faculty of Education Journal*, 37 (37), 229-242.
- Yıldırım, İ. (2019). *Social studies teachers' multicultural education perspectives* (Unpublished master's thesis). Marmara University.
- Yılmaz Güçlü, F. (2020). Teachers perceptions of multicultural education. *Journal of National Education*, 49 (226), 291-321.